

42. Väestönsuojelutoimisto

Organisaatio ja henkilökunta. Väestönsuojelukeskuksen päällikkönä toimi v. 1972 väestönsuoj.pääll. Olavi Kettunen.

Suunnittelu- ja koulutustoimistoa johti suunn.pääll. Aulis Salovaara. Lisäksi toimiston henkilökuntaan kuului kaksi suunnittelijaa, kolme kouluttajaa, teleasentaja ja varastonhoitaja.

Suojarakennetoimistoa johti suojarakenneins. Anssi Pulkkanen. Lisäksi toimistossa oli rakennusmestari, taloudenhoitaja, kaksi työnjohtajaa sekä 17 suojanhoitajaa.

Hallinnollista toimistoa johti hallinnoll.siht. Paavo Yliluoma. Lisäksi toimiston henkilökuntaan kuului toimistonhoitaja ja kaksi toimistoapulaista.

Henkilöstön kokonaisvahvuus oli siten 35 henkeä, joista 13 viranhaltijaa ja 22 työsuhhteista toimihenkilöä. Sairaustapauksia ja tapaturmia sattui kertomusvuonna seuraavasti:

	Viranhaltijat	Työsuhhteiset toimihenkilöt
Sairastuneita	9	9
Sairauspäivien luku keskim. tapausta kohti	2	32
Tapaturmia	—	4
Sairauspäivien luku keskim. tapausta kohti	—	14

Hallinnollinen toiminta. Kertomusvuonna merkittiin diaariin 1 401 kirjettä. Näistä oli hallinnollisia asioita 696, suunnittelu- ja koulutusasioita 601 sekä rakenteellisen suojelun

asioita 104. Kalliosuojien vuokrasopimuksia tehtiin 7. Rahatoimistolle lähetettyjen mak-suositusluetteloiden määrä oli 165, laskujen määrä 1 001 ja palkanmaksukehotusten määrä 60.

Säännösten uudistaminen. Sisäasiainministeriön annettua mallin kuntien väestönsuojelujärjestyksien laatimista varten ja kehoitettua alistamaan laaditut väestönsuojelujärjestykset ministeriön vahvistettavaksi 30.9.1972 mennessä, väestönsuojelulautakunta teki 18.4. ehdotuksen Helsingin kaupungin väestönsuojelujärjestykseksi, väestönsuojelulautakunnan ohjesäännöksi ja väestönsuojelukeskuksen johtosäännöksi. Asiasta valmistettiin kaupunginhallituksen mietintö n:o 10/72, jonka mukaiset ehdotukset kaupunginvaltuusto hyväksyi 20.9. Sisäasiainministeriö vahvisti Helsingin kaupungin väestönsuojelujärjestyksen 9.11. ja Uudenmaan lääninhallitus väestönsuojelulautakunnan ohjesäännön 13.10. Uuden johtosäännön mukaisesti väestönsuojelutoimiston nimi muutettiin väestönsuojelukeskukseksi, jossa on suunnittelu- ja koulutustoimisto, suojarakenne-toimisto sekä hallinnollinen toimisto.

Väestönsuojatutkimus. Helsingin kaupungin Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen rakennustalouden laboratoriolta 31.3.1971 tilaama tutkimus »Talokohtaisten suojien, maastoon erillisinä rakennettujen suojien ja kalliosuojien edullisuusvertailu» valmistui ja otettiin vastaan kertomusvuoden keväällä. Tutkimustulos, joka julkaistiin 4-osaisena teoksena, antaa hyvät perustiedot kaupungin

hallintoelimissä tapahtuvalle väestönsuoja-vaihtoehtojen tarkastelulle ja päätöksenteolle. Tutkimustuloksia on voitu käyttää hyväksi kalliosuojien rakennemääräyksiä uusittaessa.

Suunnittelutoiminta. Suunnittelutyö kohdistui kertomusvuonna ensi sijassa sisäasiainministeriön jakamien uusien ohjeiden edellyttämiin tehtäviin. Kaupungin väestönsuojellinen aluejako uusittiin siten, että Lauttasaaren suojelulohko (91. ErSluL) muuttui suojelupiiriksi (IX SluP) ja suojelupiirien alaisten suojelulohkojen lukumäärä lisääntyi 43:sta 48:aan. Kaikki aluejaon rajat tarkistettiin niin, että ne yhtyvät kaupungin yleiskaavan rajoihin. Helsingin sotilaspiirin esikunnan suorittamien henkilövarausten pohjalta tehtiin perustajavirastoissa niihin liittyvää laajaa sisäasiainministeriön ohjeiden mukaista kortistointityötä, joka työvoiman puutteesta johtuen jäi vielä osittain kesken. Strömbergintien erillisen ensiapuaseman varustamisen suunnittelutyö aloitettiin ja se jatkuu edelleen hankintoina.

Suojaväestösuunnitelma valmistui ja esitettiin väestönsuojelulautakunnalle.

Sisäasiainministeriö jakoi ohjeen surmansa saaneiden huollosta ja ohjeen omatoimisen suojelun järjestelyistä. Jälkimmäisen ohjeen mukaisesti suoritetaan parhaillaan yhteistöminnassa Helsingin väestönsuojeluyhdistyksen kanssa omatoimisen suojelun suunnitelmaan kuuluvaa suojeluyksikköjakoa. Suurin osa tämän työn perustaksi tarvittavista tiedoista tilattiin kuntasuunnittelurekisteritoimistolta tietokonetilastoina. Laitossuojelun osalta ei täyteen varmuuteen päästä siitä, että kaikki tarvittavat laitokset ovat luetteloissa muuten kuin siirtymällä automaattiseen tietojenkäsittelyyn, mikä takaa lisäksi sen, että tiedot ovat tarkistettavissa määräjain.

Vuonna 1968 aloitettua omatoimisen suojelun suunnitelmien tarkistamista jatkettiin. Vuoden 1972 loppuun mennessä olivat tarkistettuja suojelusuunnitelmia lähettäneet väestönsuojelukeskukseksi muut kuin kaupun-

gin virastot ja laitokset 206, teollisuus- ja liikeyritykset 306 ja asuinkiinteistöt 28.

Edellä mainituista laitoksista oli 48 lähettänyt niin puutteellisen yhteenvedon väestönsuojelunsa järjestelyistä, että asianomaisia oli kehotettava tarkistamaan väestönsuojelusuunnitelmansa.

Uusi ohje omatoimisen suojelun järjestelyistä ulottaa virastojen ja laitosten, teollisuuden ja liikeyritysten suunnitteluvollisuuden koskemaan myös laitosrakennuksia ja vastaavia, joissa yhteensä työskentelee tai vakinaisesti oleskelee yli 100 henkilöä. Kuntasuunnittelurekisteritoimiston tulosten mukaan tämä kaksinkertaistaa suunnitteluvollisten määrän.

Väestönsuojelutoimisto ei kyennyt kertomusvuoden aikana riittävästi avustamaan kaupungin eri virastojen ja laitosten suunnittelutyötä. Kaupungin eri laitosten suunnitelmat olisi tarkistettava ao. kohteissa kiinnittäen huomiota myös siihen, että pääosa henkilöstöä olisi nimitetty ja varattu väestönsuojelutehtäviin. Vasta tämä loisi pohjan järjestelmälliselle koulutukselle.

Virasto- ja laitossuojelun uuden ohjeen ilmestyttyä on vastaavat suojelujohtajat apulaisineen myös koulutettava uudelleen.

Väestönsuojelumateriaali. Kertomusvuoden alussa valmistuneen hankintojen runko-ohjelman mukaisesti hankintoja toteutettiin seuraavasti:

— ensiapuasemien varustamista varten varatuista määrärahoista (210 000 mk) sidottiin kertomusvuoden puolella tilauksin lähes puolet,

— ensiapujoukkueiden lääkintävälineistöjen täydennysmateriaaliin sidottiin varoja n. 65 000 mk viimeisten hankintaerien saapuessa pitkien toimitusaikojen takia vasta kevään 1973 aikana,

— lisäksi hankittiin välttämättömimmät kaasuntiedustelulaukut (16 kpl), evakuoinnin tarvitsemat kortit sekä eräät toimeenpanovaiheen huollon tarvitsemat lomakkeet.

Toimeenpanovaiheen paikallishankintati-

laukset tarkistettiin ja luovutettiin kaupungin hankintatoimistolle ja Helsingin sotilaspiirin esikunnalle.

Kun väestönsuojelukeskuksen palvelukseen saatiin materiaalivarastojen hoitaja, voitiin aloittaa suunnitelmien mukainen materiaalin varastoinnin kehittämistyö ja määräysten mukaiset huoltotoimenpiteet.

Viesti- ja hälytystoiminta. Kertomusvuoden aikana lisääntyi johtamispaikkojen valmius merkittävästi. Edellisenä vuonna aloitettu VI suojelupiirin toimiston viestilaitteiden suoritettiin loppuun ja tilat luovutettiin kalustettuina ao. piirin harjoituskäyttöön. Vuoden loppupuolella valmistuivat puolestaan I ja V suojelupiirien toimistojen viestilaitteiden suoritukset ja tilat luovutettiin niinkään kalustettuina ao. piirien käyttöön.

Väestönsuojelutoimistossa suoritettiin eräitä pikapuhelinlaitteiden uudelleenasetuksia, joiden tarkoituksena on tehostaa ja nopeuttaa suojelupiireistä lähetettävien viestien vastaanottoa tilannehuoneessa.

Vuoden lopulla järjestettyä yhteistoimintaharjoitusta varten Helsingin puhelinyhdistys suoritti eräitten linjavarauksiin sisältyvien väestönsuojelutoimiston ja suojelupiirien toimistojen välisten puhelinyhteyksien kytkennät. Harjoituksen yhteydessä todettiin näin aikaansaatuisten puhelinyhteyksien toimivan odotusten mukaisesti ja täyttävän niille asetetut vaatimukset.

Kertomusvuoden lopulla aloitettiin suoje- luosastojen johtamiseen sekä kiinteän verkon laajentamiseen tarvittavan radiokaluston hankintavalmistelut tyyppiselvittelyineen ja lähetettiin tarjouspyynnöt seitsemälle liikelaitokselle.

Edellisenä vuonna tilatut kaksi suurteho- hälyttimen koneistoa saatiin kesäkuussa ja varastoitettiin odottamaan tulevia asennuksia. Ne sijoitetaan Laajasaloon ja Vuosaareen. Kertomusvuoden loppupuolella tilattiin lisäksi yksi koneisto, joka sijoitetaan Malmille. Se on aiemmin laaditun hankintasuunnitelman viimeinen yksikkö.

Vuoden alkupuoliskolla suoritettiin Paki- lassa talvehtineen suurtehohälyttimen teräs- tornin siirto Munkkiniemeen sekä sen pysty- tys Lokkalanlehdon puistossa. Laajasaloon tuleva terästorni valmistui syksyllä ja siirrettiin pystytyspaikalle myöhemmin tapahtuvaa pintakäsittelyä ja nostoa varten.

Koulutustoiminta. Väestönsuojelupäällikkö osallistui väestönsuojelun VI maailmankon- ferenssiin Sveitsissä sekä Maanpuolustuskor- keakouluyhdistyksen opintovierailuun Ruot- sissa. Suunnittelupäällikkö tutustui Sveitsin väestönsuojeluun ja osallistui väestönsuojelu- päällikön suunnittelukurssiin Valtion väes- tönsuojelukoulussa Lohjalla. Yleissuunnitte- lija suoritti kohdekunnan johtohenkilöstön peruskurssin, kaupungin tulokaskurssin sekä ATK:n perus- ja yhdyshenkilöiden kurssin.

Yleisen väestönsuojelun kursseja pidettiin 22 (= 172 h), joilla oli osanottajia yht. 736. Näistä oli vapaaehtoiselta sektorilta 60% ja kunnalliselta 40%. Osanottajista oli miehiä 73% ja naisia 27%.

Valvonta (tiedustelu-) henkilöstö perus- koulutettiin ja kertomusvuonna suoritettun koulutuksen jälkeen evakuoinnin suoritus- henkilöstön runko sai myös peruskoulutuk- sensa.

Muodostelmien johtajiston ja johtoelimien henkilöstön koulutusta jatkettiin.

Kertomusvuoden tärkein koulutustapah- tuma oli joulukuussa järjestetty yhteistoimin- taharjoitus, joka oli mittasuhteiltaan kau- pungin järjestämistä tähän saakka suurin (lähes 200 henkilöä). Harjoitukseen osallistui väestönsuojelutoimiston tärkein henkilöstö, tuhoalueen johtajat, suoje- luosastojen johta- jat ja noin puolet suojelupiirien toimistojen henkilöstöstä. Harjoitus tapahtui väestönsuo- jelutoimistossa ja suojelupiirien toimistoissa. Suoje- luosastojen johtajat toimivat omien avustusalueittensa suojelupiirien toimistois- sa. Harjoituksen kehittäminen tapahtui au- tomaationa etukäteen laadittujen ilmoitusten ja kuvausten mukaan. Harjoituksesta saa- tiin monia kokemuksia ja viitteitä suunnit-

telu- ja koulutustoimintaa varten, samalla kun todettiin johtamisjärjestelmä käyttökelpoiseksi.

Virasto- ja laitossuojelun kurssija pidettiin 52 (= 715 h), joilla oli osanottajia yht. 1 104. Nämä kurssit käsittivät peruskursseja, jatkokursseja sekä suojealuvalvojakursseja. Näiden lisäksi väestönsuojelutoimisto osallistui yhteistoiminnassa terveydenhoitoviraston kanssa katastrofiensivun kurssien järjestämiseen, jolloin kolmeen kurssiin osallistui n. 150 terveydenhoitoviraston lääkäreitä ja ylihoitajaa. Edellämäinittuihin osanottajamääriin eivät sisälly ensiapukouluttajan pitämät kolmen tunnin opetustilaisuudet, joihin osallistui yht. 305 oppilasta.

Helsingin väestönsuojeluyhdistyksen järjestämä koulutustoiminta selviää seuraavasta:

Kurssi	Kursseja	Oppilaita
Talossuojelun koulutus		
Väestönsuojelun peruskursseja	55	1 351
Erikoiskursseja	5	95
Jatkokursseja	11	174
Yhteensä	71	1 620
Teollisuuden ja liikeyritysten suojealun koulutus		
Palveluhaarojen ja työpaikkasuojealupäälliköiden ja suojealuvalvojien peruskursseja	13	328
Erikois- ja jatkokoulutuskursseja	4	47
Esitelmät ja luentotilaisuuksia	7	543
Yhteensä	24	918

Edellisten lisäksi väestönsuojeluyhdistys järjesti 31 esitelmä- ja informointitilaisuutta, joihin osallistui yht. 1 518 henkilöä.

Pelastuskoirista suoritettiin loppukokeen kaksi, peruskokeen kaksi ja näiden lisäksi so-pivuuskokeen kuusi koiraa. Loppukokeen suorittaneita koiria on nyt kaikkiaan kahdeksan.

Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirin Helsingissä suorittama ensiapu- ja kotisairaanhoidokoulutus:

Kurssi	Kursseja	Oppilaita
Ensiapu I (16 t)	159	3 222
Ensiapu II (14 t)	10	180
Ensiapuleirikursseja (50 t)	2	90
Jatkokoulutuskursseja		
ea-ryhmissä (19 t)	19	380
Ea-aakkoset (4—6 t)	23	409
Ea-henkilöstön väestönsuojelutietous (8 t)	15	307
Kotisairaanhoidokurssit (16 t)	10	126
Yhteensä	238	4 714

Lisäksi pidettiin eri laitoksissa 17 ensiapuluentoa (1—4 t), joilla oli yht. 313 osanottajaa.

Rakeenteellinen suojealu. Kertomusvuoden keväällä valmistui Erottajan kalliosuojealu, josta pääosa on yleistä väestönsuojealua, osa yhteistä, talossuojealia korvaavaa väestönsuojealua ja osa vss-organisaation suojealutalaa, johon kuuluu myös valtion vuokraama tila. Suojealin yleinen osa on normaaliaikana autopaikotuskäytössä, osa vss-organisaation suojealutalasta on nuorison musiikkiharrastustalana.

Syksyllä valmistui Laajasaloon Gunillanpolun laitesuojealu, johon on rakennettu suurtehohälyttimen konetilat ja käyttöhenkilöstön majoitustilat.

Perusparannustöinä suoritettiin Valpuripuiston ja Kulosaaren kalliosuojealien ajokäytävien kattojen ruiskubetonointia, Arhotien kalliosuojealussa sisääntuloteiden kalliopintojen irtokivien poisto- ja tukemistoimenpiteitä sekä tehtiin Naulakallion ensiapuaseman kalliosuojealan porakaivo.

Lisäksi kertomusvuoden aikana suunniteltiin Kastelholmantien, Pengerpuiston, Erottajan ja Valpurinpuiston kalliosuojien suojaustilanteen aikaista sisustusta. Tässä tarkoituksessa kehiteltiin koottava väestönsuojasänky, jonka mallikappale valmistui.

Väestönsuojelulautakunnan hallinnossa olevien yleisissä, yhteisissä ja vss-organisaatiolle tarkoitetuissa kalliosuojissa oli vuoden lopulla 53 373 suojapaikkaa yleisölle ja 2 199 suojapaikkaa vss-organisaatiolle. Suojapaikkojen luku lisääntyi 8 502:lla kertomusvuoden aikana.

Koko vuoden oli rakenteilla Myllypuron kalliosuoja. Tähtitorninvuoren kalliosuojan rakennustyöt aloitettiin syyskuussa. Edellinen on asuntoalueen yhteinen ja jälkimmäinen yleinen kalliosuoja. Suojapaikkoja näissä on yht. 12 328.

Suunnitteilla on lisäksi 28 erilaista väestönsuojaa, joissa on n. 95 000 suojapaikkaa. Tähän ryhmään on laskettu myös viisi keskustan metroasemaa, jotka on suunniteltu myös väestönsuojiksi.

Helsingin kaupungin alueella olevissa talokohtaisissa väestönsuojissa oli kertomusvuoden lopulla 272 255 suojapaikkaa. Lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna oli 153 suojaa, joissa 17 862 suojapaikkaa. Talokohtaisia suojia oli kertomusvuoden lopussa yht. 2 504.

Väestönsuojeluasetuksen 21 §:n 7 kohdan edellyttämä talokohtaisten suojien valvontatarkastustehtävä kuului kertomusvuoden aikana palolaitokselle. Väestönsuojelukeskuk-

selle ilmoitettiin vain 14 suoritetusta tarkastuksesta. Tämän perusteella voidaan todeta, että palolaitos ei voinut tätä lakisääteistä tehtävää suorittaa, joten tarkastustoiminta on otettava uudelleen harkittavaksi.

Tiedotus- ja yhteistoiminta. Helsingin kaupungin väestönsuojelun järjestelyjä ja valmiutta pyrittiin edelleen tekemään tunnetuksi mm. järjestämällä yht. 20 esittelytilaisuutta kaupungin omien hallintoelimien lisäksi myös monille ulkopuolisille järjestöille, yhteisöille ja kursseille. Tutustumiskäynnin tekivät mm. neljä maanpuolustuskorkeakoulukurssia, Norjan maanpuolustuskorkeakoulukurssi, Uudenmaan alueellinen maanpuolustuskurssi, Pohjoismaiden rautatiesuojelukokouksen osanottajat sekä tie- ja vesirakennushallituksen suojelujohtajat. Lisäksi toimintaan kävi tutustumassa teollisuuden ja liikeyritysten edustajia, Lammin kunnan ja Vantaan kauppalan väestönsuojeluhenkilöstöä sekä yhteiskunnallisia ym. kerhoja.

Julkisen sanan edustajille annettiin haastatteluja ja informaatiota ensi sijassa rakenteellisen suojelun alalta, osittain ensiapukoulutuksen tehostamisen sekä joulukuussa toimeenpannun yhteistoimintaharjoituksen tiimoilta.

Menot ja tulot. Määrärahoja oli käytettävissä kaikkiaan 5 942 764 mk. Menot olivat 4 890 463 mk. Määrärahoja siirrettiin seuraavalle vuodelle 1 043 521 mk, joten käyttämättä jäi 8 780 mk.

Tuloja oli kertomusvuonna 1 525 643 mk.